

Esculturas, pinturas, lugares atopados

diálogos con **ALFONSO SOLIÑO TRONCOSO**

Acto primeiro

A desmadrada buganvilea cólgase con vigor e algo descolocada do quitamedos de ferro que dá protección á solaina. Parece que o fixese con soberbia, cabería dicir se non se tratase dun vexetal. O vello e retorcido exemplar ano tras ano, á beira do estío, por un tempo non curto, tingue o granito da casa; arrímmalle unha esvaecida mancha lila que semanas despois, aínda sen vontade, rematará por devolver o protagonismo ao brillante verde das follas. Esta tarde de sábado loce o sol con forza e o verde está a punto de gañar a batalla outra vez.

-Que hai? - dime a xeito de saúdo sen apartar os ollos do arbusto.

Provisto dunhas tesoiras, sen luvas, e poñendo a máxima atención para non se tropezar cunha das moitas pugas con que a rubideira ameaza, vai podándolle os crecementos incontrolados. Non está disposto nin vai permitir que lle roube o pracer de contemplar a presenza dos humildes xeranos, os cales, floridos en vermello e en branco, poboan de cor e tradición campesiña os barrentos testos do referido corredor exterior. Mentres o fai, espero e observo. E en tanto estou aí, ergueito, Drogo, o gardián ocasional dos máis de catorce mil metros cadrados de predio, con certa axitación pola miña presenza, non para de ir e vir sen rumbo aparente mentres de vez en cando emite un ladrido. Así estivo un bo anaco e, acaso pola insistencia, nunha desas case tropeza, polo menos así quíxomo parecer, cos “Parrulos”. Agora, tombado aos meus pés, non

O home de pelo rizo tentado polo sono. 2010. Madeira. 29,80x5,60x5,00 cm.

Levedade do número áureo. 2015. Aceiro corten 117,50x41,00x25,00 cm.

Parrulos. 2016. Aceiro corten. 159,00x110,00x115,00 cm.

A cor do vento. 2015. Ferro negro e formigón coloreado. 39,50x53,50x51,50 cm.

A galiña azul; un conto. 2004. Aceiro corten, inox., madeira e granito. Obra pública en Gondomar.

é máis que un sufocado enxame de pelos do que pende unha lingua moi vermella. O “yorkshire” tampouco aparta a vista de Alfonso, quen neste preciso momento dá a tarefa por finalizada. Uns segundos despois, en silencio e con dificultade, camiña uns pasos en dirección ao ángulo da fachada sur e á altura da segunda columna, gorecido na sombra que lle proporciona a prolongación do tellado, detense a contemplar a paisaxe. Mira en dirección ao río Miñor, ao barrio de Moreira, a Seidóns e ao Monte do Cereixo. Logo desanda o andado e entra na casa.

Casa e terreo, territorio segregado da pousa de Bermúdez no século XIX, foron o escenario dos seus iniciais contactos coa natureza e das primeiras experimentacións espazo-temporais; ao comezo inconscientes, anos máis tarde buscadas. Un lugar que pasou a integrar para sempre o seu universo emocional.

-Nacín neste barrio de Fontán da parroquia de Mañufe, concello de Gondomar, no seo dunha familia humilde encabezada por José e Carmen, meus pais. Son o terceiro fillo dunha prole de cinco irmáns dos cales dúas foron nenas. Aquí transcorreu a miña vida en compañía do resto da familia ata ben entrada a adolescencia.

De carácter tímido, sempre sentín curiosidade pola plástica e a creación, así, nesta casa de aldea, xunto cos meus irmáns, creabamos xoguetes e inventabamos xogos; inventamos modelos pro divertimento e o folgar durante anos aínda que, ás veces, tiñamos que arrimar o ombreiro para axudar nas tarefas da casa e, co paso do tempo, do campo.

Ante a fachada de solpor, levo un tempo vendo como traballa sobre “a mesa de pedra”; o eido conserva dúas neste material pero a outra ha de conformarse con ser referida como “a mesa redonda”. Protexéndose do sol baixo o breixo que cobre a marquesiña e respirando o cálido aire desta tarde de verán perfumado con intensidade pola inmediata magnolia en flor da casa, o escultor afánase na composición dunhas pinturas. Neste predio tivo o primeiro obradoiro e agora, ao cabo de anos, recuperouno provisionalmente. Dando límite á mesa de pedra polo vento norte existe unha edificación complementaria da casa, á cal en última instancia se une, que entre outros espazos acolle un cuarto ou recinto utilizado por Alfonso en días de chuvia, fundamentalmente para obra de pequeno formato. Pero hoxe non o habita; hoxe só o utiliza como caixa acústica para facerse acompañar das inconfundibles toadas do “túzaro león de Belfast” a través do segundo volume da recompilación “THE BEST OF VAN MORRISON”.

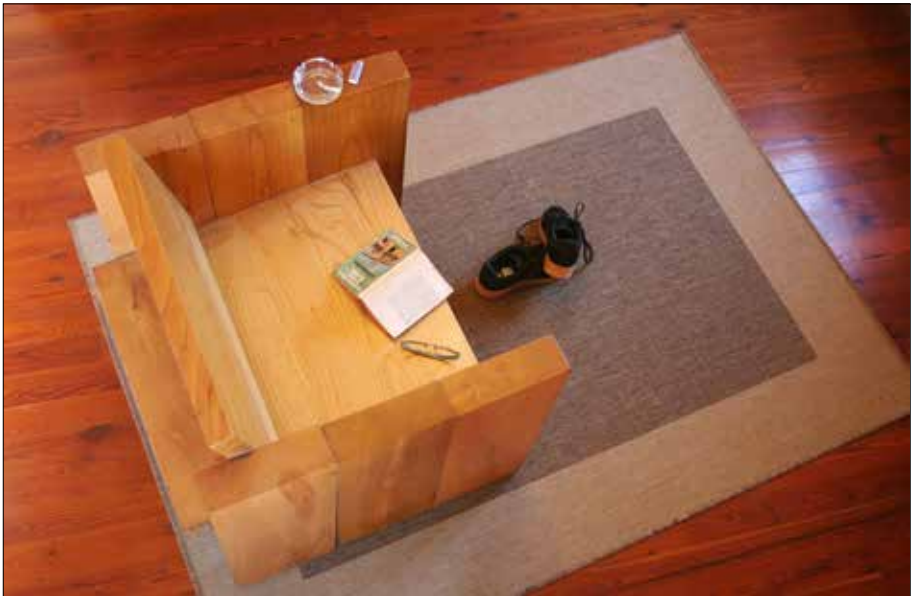
Pinta sobre taboleiro. Conta que leva semanas dándolle voltas á paisaxe urbana que ten sobre a mesa: trátaa, déixaa, dálle un tempo, retómaa e segue sen funcionar. Outras veces sae á primeira.

A vista natural e a vista construída, a paisaxe, é unha das súas temáticas recorrentes, quizais a hexemónica. Pero nunca se interesou polo encadre real, ao contrario, foron os seus coñecementos respecto dos distintos sistemas de representación gráfica, as esixentes prácticas de debuxo técnico e as moitas horas de proporcionados debuxos a manalzada os que o empurraron a ensaiar solucións non académicas. A xeometría descritiva foi unha das materias máis duras e selectivas coas que tivo que loitar a súa promoción na Escola de Arquitectura Técnica da Coruña. De aí proceden os intentos de transgresión da norma, ou a súa utilización interesada detrás dalgún obxectivo relevante para o resultado final perseguido. Un caso: a provocadora desproporción pun-

tual. Outro: inmobles reais removidos na composición do lenzo; a rotura e dislocación da cidade. Un terceiro: os saltos de escala. Un máis: agrupacións irrealis que nos fan recoñecer sitios reais. E varios outros que veñen e van.

-A miña obra pictórica é autodidacta. Abarca realismo, paisaxe real e paisaxe imaxinada, todo mostrado mediante un sistema de representación diédrico con moitas licencias. Tamén me interesa e practico a abstracción e me sinto influído con distintas intensidades polo cubismo, o expresionismo e o impresionismo. Nunca usei a perspectiva lineal ou cónica pura nos cadros, senón que intento trasladar á obra a sensación de profundidades combinando as cores, utilizando transparencias, xogando co tamaño dos obxectos, sombreados, superposicións. Por veces utilizo detalles identificativos en contextos neutros. En todo caso, a miña pintura evolucionou estilisticamente ao longo dos anos pasando do delineado rectilíneo executado co pincel á presentación dunha forma máis libre no trazo da pincelada que, para o caso, entendo máis apartada de prexuízos e cargada de personalidade xestual, quizais de intención artística, de forza intuitiva. Tamén, co tempo, busquei reducir a cantidade de información nos obxectos e volumes representados; intentar suxerir, evocar.

Este camiñar cara á abstracción tivo, como case sempre, uns inicios realistas máis ou menos clásicos que segundo conta o autor arrancan na nenez e continúan durante a puberdade, varios anos antes de que se fixesen habituais as competidas tardes de balonmán. Un deporte ao que Alfonso dedicou, con gusto, un tempo importante da súa vida defendendo con peculiar estilo e valentía case suicida porterías na Primeira División española.

Ausencia. Instalación ideada -non mostrada- en 2004 para a Quae Visa Placent. Montaxe de 4 de xaneiro de 2019.

-Inda que non o lembro con nitidez, parece lóxico pensar que fose o debuxo a lapis ou bolígrafo, sobre papel, o primeiro achegamento intuitivo ás artes plásticas; sucede sempre na nenez. Tamén cabe a posibilidade de que o vehículo fose a tinta chinesa que se usaba en primaria na escola de Gondomar, aquela que para escribir se mollaba no tinteiro incrustado no pupitre persoal.

Polo contrario recordo ben como insistían meus pais no pequeniño tamaño que durante ese período da escola primaria empregaba para os debuxos e figuras de plastilina. Logo, no bacharelato, desaparecería esta fixación.

Chegado un tempo notei que tiña certas habilidades para a creación plástica e o debuxo, tamén para a práctica deportiva, actividades nas que destacaba entre os demais compañeiros de aula. Moitas veces, despois de rematar as miñas tarefas, completaba ou facía íntegra a dalgún compañeiro na mesma hora de ensino. A esa altura debuxaba retratos a lapis partindo de fotografías, bodegóns tomados de modelos reais e outros traballos similares.

Deixa a brocha sobre o prato que emprega para as mesturas e senta. Conta que hoxe outra vez leva queimadas varias horas pintando. Quéixase de canto lle doen os pés e ao tempo que o fai volve erguerse. Decide dar un paseo; eu acompáño. Négase a ensartarse un sombreiro e camiña con dificultade por culpa dunhas desviacións óseas na planta dos pés, un problema que se lle presentou hai anos ao cal aínda non sabe se enfrontarse mediante intervención cirúrxica; o primeiro sentir instintivo é que non.

Ao chegar ao portal de entrada ao predio damos volta. Agora temos o sol case de fronte pero iso non impide que dende este lugar poidamos ver con nitidez os xeranos detrás da buganvilea, de algo serviu a poda, antecedentes a nivel do chan polos "Parrulos", escultura dobre de Alfonso, do ano 2016, executada en aceiro corten e instalada no eido con vocación de permanencia.

De súpeto acórdase das madalenas de Fita e non re-

Intervención. 2015. Ferro negro e esmalte. 58,00x33,00x44,00 cm.

Roce. 2018. Vidro, madeira e chumbo. 28,50x21,00x19,00 cm.

prime o desexo. Ao pouco de entrar no comedor sae cunha en cada man e convidame. Fita prepáraas e enforna por ducias pero os acredores do doce alimento que comparten a casa son insaciables. Decide non seguir pintando hoxe. Quedamos sentados en silencio sobre un banco de pedra coa Serra da Groba como horizonte. Ao cabo dun tempo deixamos de suar. Máis tarde voume.

Acto segundo

Tras cruzar Eduardo Iglesias baixo por Elduayen ata a rúa Portugal, enfiloa, deixo atrás A Quenlla do Tranvía e cruzo A Praza das Escolas Vellas. Diríxome á cafetaría A Galiña do Ardora; van ser as doce do mediodía e Gondomar, como todas as mañás, presenta unha moi contida axitación que en aproximadamente unha hora perderá para non recuperar ata o seguinte amanecer. Mentres camiño cara ao lugar onde Alfonso me citou contemplo o carácter unitario existente no tratamento do espazo público. Facéndoo recordo o libro “Galicia vista por un inglés” editado por Galaxia a partir do orixinal “Spanish Galicia”, publicado en Londres en 1922, no cal o viaxeiro Aubrey F. G. Bell describe a Gondomar como “(...) unha pequena vila de casas pintadas de vermello e de castaño en medio de outeiros e montañas cubertas de piñeiros”.

A poboación adquirira na segunda metade do XIX un carácter que antes non posuía. Estes cambios afectaron á morfoloxía urbana e á tipoloxía arquitectónica implantada. A burguesía local, algunhas familias procedentes doutros lugares e varios indianos recién chegados construíron por ese tempo casas e outras edificacións que lle deron á pequena vila unha atmosfera característica de finais do XIX, época na cal as fábricas de cerámica vitrificada, as de cerámica núa ou telleiras, as fundicións de ferro, os serradoiros de madeira e outras industrias tiveron unha alta repercusión na imaxe das edificacións.

Este aire de poboación procedente dun tempo de novas industrias, acentuado con esa arquitectura ecléctica do cambio de século e a vexetación arbórea exótica introducida directa ou indirectamente polos indianos, hoxe desafortunadamente minguada, foi entendido correctamente á hora de proxectar a urbanización tipo do espazo viario urbano nos anos noventa do século pasado. A lastra de formigón avermellado elixida responde ao espírito da vila do XIX (á fin e ao cabo é un produto industrial) e ademais o seu cromatismo remite aos barros de tantas desaparecidas telleiras á vez que evoca o propio da poboación citado por Bell antes de xurdir a inculta moda de repicar as revocaduras sobre a pedra das fachadas. A proposta proxectual tamén trata o granito empregado coa mesma intención e acerto, isto é, procurando evitar solucións que puidesen ser lidas como un intento de evocar un asentamento urbano de antigüidade moito maior do que lle corresponde.

-As camelias e as “lagerstroemia índica” son proposta miña pero os ligustros non. Parécenme demasiado grandes, cunha copa de moito volume para o espazo existente ata as casas e, por se fosen poucas razóns, levantan o pavimento. No proxecto tampouco con-

Talaiot. 2015. Madeira de abeto e sapeli. 26,00x30,00x12,00 cm.

Algunhas pezas da serie Seixos. 2018. Granito, coiro e pintura.

templaba colocar farois fernandinos, isto foi unha imposición posterior da Corporación. Eu pretendía recuperar a imaxe dos primeiros que tivera a vila, polo menos para o ámbito urbanizado segundo o Plan de Ensanche de Ramiro Pascual. Só fun quen de colocar uns exemplares cando urbanicei a Quenlla do Tranvía, onde inda se manteñen. Tamén foi unha mágoa ter que mudar o “adoquín” empregado na primeira fase de urbanización, a das rúas Urzáiz, Eduardo Iglesias, Elduayen e parte da Avenida do Conde. Esta lastra tiña unha textura máis axeitada ao contexto, un tamaño máis homoxéneo e a cor remitía ao cromatismo do barro das tellas envellecidas do país, pero viña de Bélxica e o prezo obrigou a buscar unha solución alternativa para as seguintes fases (excepto a segunda) ata hoxe. A primeira urbanización, entre outras cousas, creou novas beirarrúas, ata aí de terra, e acomodou aliñacións e rasantes das existentes, mellorou e soterrou instalacións públicas e, por último, retirou elementos inútiles da desaparecida liña de tranvías. A meu pesar, non fun quen de por en valor o inicial taco de granito das faixas de “rodadura” nas rúas antes citadas, a Corporación negouse totalmente, non obstante conseguín que admitira esta solución para o resto de vías quedando deste xeito establecida a totalidade da sección tipo a empregar na vila - cóntame algo ansioso e un pouco crispado despois de facerlle un comentario sobre as camelias ao sentar á mesa.

Pido unha macela; el ten a medio consumir un café con xeo. Viste un chaleco acolchado azul ultramar sobre xersei e calza zapatos de aspecto deportivo totalmente negros. Falamos. Como tantas veces, paga as consumicións. Tempo despois, en coche, dirixímonos ao ferreiro de Mañufe: un profesional que Alfonso engloba na categoría de artesán. Un gremio, o dos artesáns, no que ten varios colaboradores utilizados sen o máis mínimo prexuízo.

Por veces encara a obra escultórica coma se se tratase dunha arquitectura e é aí cando bota man de profesionais da súa confianza os cales coordina, supervisa e corrixe. Isto, que non é novo, recordemos por exemplo que case toda a obra escultórica de Le Corbusier, quen por certo se consideraba ante todo pintor, foi executada a distancia nun proceso de ida e volta polo ebanista e máis tarde escultor bretón Joseph Savina, ou que, máis acá no tempo, a de Álvaro Siza é levada a cabo polo taller de carpintaría portuense de José Simões, isto, dicía, dá indicios de cales son as prioridades artísticas tanto proxectuais como executivas do autor. Alfonso non decide o proceso e a implicación ou non de colaboradores en función do tamaño da obra; son outros os parámetros que determinan isto como demostra o feito de que gran parte da súa produción sexa de pequeno formato e iso non impedisé a participación ocasional de profesionais de distintos oficios. Tampouco desdeña as posibilidades ofrecidas polas novas tecnoloxías.

Maternidade. 2018. Granito e chumbo. 35,00x16,50x16,00 cm.

Evocación megalítica. 2018. Aceiro, aceiro inox. e granito. 21,00x30,00x13,50 cm.

-Debo dicir que a miña obra escultórica polo xeral é de pequena escala ou formato por culpa dos custos materiais. Neste senso comentar que, en escultura sobre todo, moitas das obras executadas poden considerarse maquetas á espera de mecenas privados ou de promoción por parte da Administración. Outras naceron para ser dese tamaño.

Baixo do coche e sígoo. Entramos na nave, saúda o ferreiro e os seus axudantes e diríxese cara á cisalla. Case ao pé desta vexo varias chapas e platinas de ferro tombadas xunto a unha vara de aceiro inoxidable e a unha peza de granito labrada e policromada. Completan a vista unhas follas de papel sobre un mesado próximo nas cales se distinguen varios bosquexos en perspectiva axonométrica con indicación dalgunhas medidas. Alfonso prescinde dos bosquexos e diríxese directamente ao monte de chapas, analízalas e dá por boas todas agás unha: quere que sexa máis trapezoidal. Ao pouco xa están todos os retallos metálicos cortados e fai unha primeira proba de proporción. Convéncese e dá orde de empezar a soldar.

A obra final pretende formar familia coa peza titulada “A cor do vento”, do ano 2015. O escultor estivera estas últimas semanas policromando e rematando un traballo que sobre granito executara hai varios lustros, case nos seus comezos, e logo transportáralo ata a ferraría xunto aos bosquexos maquinados e preparados dende tempo atrás.

Segue intercambiando pareceres co ferreiro. Preocúpalle a verticalidade do eixe de aceiro, tamén o xeito de darlle remate. O tempo pasa. Pouco a pouco as cousas van encaixando e por fin a escultura móstrase completa. Alfonso xira arredor dela. Parece que lle agrada. Coloca os lentes, aproxímase, volve examinala e detecta unhas soldaduras que non o convencen; é nun cruzamento de chapas. Hai que desmontar e volver lixar e preparar as platinas. Logo, ao cabo dun tempo, a decisión final pasa por perforar a chapa inferior para a través deste orificio realizar unha soldadura oculta. Agora si está convencido. “A forza do vento” case está rematada.

-Inda me falta decidir se esmaltar a parte metálica ou deixala ao natural para que oxide. Ao pintar pode aparecer algún conflito coas policromías aplicadas no granito. Xa verei que fago.

Cárganos a peza no coche e saen a toda velocidade para intentar acomodar o tempo de atraso ao que resta da parada de medio día. Nós poñemos rumbo á rúa Sarmiento de Acuña, na vila, onde Alfonso ten a casa.

A vivenda esta atestada de debuxos, pinturas, esculturas e libros. Existen debuxos a grafito, tinta e lapis de cores. Tamén colaxes, acuarelas, óleos e acrílicos. E esculturas en madeira, ferro, aceiro inoxidable, chumbo, cinc, cobre, bronce, xeso, formigón e vidro. Unhas policromadas, outras non. Polo que vexo, neste momento non hai ningunha de granito na casa, en cambio si varias cerámicas. As pezas distribúense e mestúranse co mobiliario de deseño propio nun “interiorismo” persoal: estantes, forros, librería-biblioteca, mobles multifunción, varias mesas, banquetas, cadeiras, ... leva tempo esperando que o carpinteiro, outro dos seus colaboradores máis habituais, lle entregue a cama e complementos, segundo lle debuxou, para substituír a que vén utilizando dende hai anos. O deseño de mobiliario é outra das actividades practicadas con certa regularidade dende hai décadas. Tamén o deseño gráfico de imaxe empresarial e comercial.

G. 9,8 nun espazo negro. 2018. Granito, aceiro, pigmento, formigón. 218,00x150,00x86,00 cm.

A maceira e o merlo -I-. 2015. Acrílico. 60x60 cm.

Mentres a medio petrificar pescudo coa vista, el xa colocou no reprodutor musical un CD de Leonard Cohen. As melódicas salmodias toman corpo e ao tempo que invaden toda a casa fan aflorar nun emocións durmidas.

-Ven. Ten que estar nos cadernos.

Camíña ata o pequeno estudio integrado na casa, onde loxicamente hai máis obra, e empeza a buscar nos varios cadernos e montóns de papeis soltos acumulados en bolsas, carpetas e baixo a mesa regulable de traballo. Pasa ducias e ducias de debuxos e acuarelas, bosquejos e notas, centos de follas, pero non dá co que quere. Non obstante, está convencido de que ha de estar aí e cando xa pouco queda por comprobar aparece.

-É un debuxo feito do natural no ano 94. A Mer non lle gustaba posar pero ese día estaba descansando no sofá e pedinlle que non se movese durante un tempo. Tomei este apunte rápido a lapis e agora quero manipulalo. En realidade non vou tocar no debuxo

A maceira e o merlo -II-. 2015. Acrílico. 60x60 cm.

orixinal senón nunha copia. Paréceme lícito, máis, diría que necesario, utilizar os avances tecnolóxicos que a ciencia pon a disposición da sociedade. O mundo da arte debe estar moi atento a estas cuestións. Manipularei unha fotocopia e así, a través da intervención, tomará vida propia; volverá a converterse nun orixinal.

Acto terceiro

-Aquela era unha época difícil economicamente para a familia pero o empeño dos pais, que contaban só con estudos primarios, conseguiu que os fillos acadasen estudos superiores para un mellor desenvolvemento na vida futura. O esforzo, a paciencia e a perseveranza daqueles acadou o seu fin; os cinco fillos con carreira, todos con estudos universitarios.

Achegámonos a finais de novembro e aínda que non vai frío o día presentouse con chuvia en forma de bategadas. Quizais sexa isto o que contaxia de melancolía a Alfon-

so; confesa que sempre o afectaron negativamente os meses escuros. Fala da nenez, da primeira escolarización na pre gardaría da “señorita Rosina” e dos pais, da Escola Pública de Gondomar, do tempo nos colexios Muro e Curros Enríquez, de Vigo, e do Instituto de Secundaria nº 2 de Coia. Fala con tristura e indignación de como nos primeiros anos de escolarización lle imponían unha lingua que el, socializado en galego, non entendía ben; lembra de que xeito algúns ensinantes, tanto homes como mulleres, se mofaban publicamente cando algún compañeiro nas mesmas condicións erraba algún vocábulo; automaticamente era sometido a escarnio público, humillado. Un delirio. Tamén fala de Alonso Montero e ao facelo cambia de cara. Recorda a influencia que exerceu nel no instituto e o bo trato mutuo que se dispensaban.

O ánimo segue mellorando cando pasa aos anos de universidade. Aquelas dificultades temáticas, aumentadas inxustificadamente por un profesorado xeralmente alporizado e puntualmente inxusto, na distancia e unha vez superadas percíbense con menos angustia, acéptanse un pouco mellor. As noites enteiras de traballo e estudo parecen máis fáciles de levar; a memoria trátaas coma se non fosen máis que un desaxustado soño.

Cita as ocasionais excursións xunto con outros compañeiros da Facultade á “Estrella”, mítica rúa de viños coruñesa onde estudantes, traballadores, señoritos, solteiras, burguesas, pais de familia, curas, militares, casadeiras, mariñeiros, librerías, xubilados e demais tropa se poñían cegos a base de ribeiro, cigales e cervexa en locais como O Priorato, La Bombilla, Os Tigres e moitos outros; unha auténtica restra onde elixir. O

Porto industrial ao anoitecer. 2015. Acrílico. 24,50x30,00 cm.

percorrido realmente empezaba á altura do substituído Banco Pastor e remataba na Praza de María Pita.

Tamén conta aquela sesión de fabada e sidra na que un compañeiro de Curtis, tan impulsivo como mal estudante, con máis sidra no corpo que fabada, suxeito á barra do local e mirándolle aos ollos á rapariga do mesón lle cantaba con non moito tino un retrouso adaptado ao seu interese que falaba de "...una payesa que ponía las tetes sobre la mesa..."; pasaba a rolda e volvía entoar.

-A moza naturalmente nin caso. E outra botella. Cando decidimos retirarnos xa nos fixeramos amigos da taberneira. Quería convidarnos a unha última pero declinamos a oferta.

Mentres fala non deixa de traballar. Está a dar a última capa de cera a unhas esculturas de madeira. Trátase de "Obicopau", unha peza de 2005 producida en serie. Por razóns non aclaradas, faltaban os exemplares do IEM e do propio autor. Tamén a do carpinteiro colaborador, pero isto xa é máis habitual debido aos problemas de falta de tempo que este vén padecendo. Precisamente nunha caixa de cartón próxima a onde nos atopamos esperan a ser recollidas polo citado profesional un exemplar rematado, asinado e dedicado de "O ollo do croque" (2004), "A cadeira do mestre Mateo" (2009), "Home de pelo rizo tentado polo sono" (2010) e "Trépano I" (2012). Todas estas esculturas foron producidas en serie cunha media de 25 exemplares e aínda que cada familia obedece loxicamente a un mesmo patrón todas as pezas son únicas ao ser elaboradas unha a unha con total independencia; outra vez o concepto de orixinal. Esta característica repítese en toda a obra seriada do autor agás a fundida en bronce.

Tomo unha peza entre as mans e comprobo ata que punto é amable ao tacto a madeira. Alfonso di que este material natural, aínda sendo moi diferente, comparte algunhas afinidades coa pedra o cal permite acometer de modo similar traballos escultóricos en ambas as dúas materias; non cando

Lembrando Toro. 2015. Colaxe_técnica mixta. 31,50x23,50 cm.

Aldea en outono. 2016. Acrílico. 60x60 cm.

a escultura é “construída” pero si cando é “escavada”. Véndome coa peza non se resiste a contar algo do seu pensar sobre este oficio, rematando cunha máxima compartida do gran Buonarroti.

-A miña escultura é fundamentalmente obxectual e conceptual de vocación abstracta, executada en pezas simples ou compostas resoltas nun só material ou combinando varios, aínda que tamén utilizo a alegoría e en menor medida a figuración. O material elixido obriga a que a composición das pezas, das esculturas, se constrúa dentro duna lóxica axeitada ás características físicas e mecánicas do mesmo a fin de sublimar o ideado. O material ten as súas leis; atendendo a estas mostraremos respecto por aquel. Por contra, na talla, cando se trata de atacar un volume máterico, “entendo a obra oculta no sólido básico e busco rescatala a base de desgastar e eliminar os sobrantes”.

Remata o traballo e levántase para acomodar os tres exemplares xunto á caixa que contén as demais, logo empeza a subir paseniño as escaleiras. Sígoo. Pasamos ante un-

Tierra de Campos. 2016. Acrílico. 60x60 cm.

has enormes cerámicas da súa autoría e unha xeométrica butaca de madeira tamén súa antes de chegar á sala. En canto alcanza un sofá déixase caer; eu imítoo. Nos estantes libros e fotos, enriba da mesa un gran catálogo sobre a obra de Sorolla no que repousa un lapis de memoria.

-Interésame moito o seu traballo e particularmente o tratamento que fai da luz, unha luz totalmente mediterránea, moi distinta da nosa atlántica - di sinalando o libro.

Non obstante, Alfonso é un creador que, de xeito similar ao formulado por algúns outros, querría evitar as referencias, as influencias incontrolables, algo moi difícil nun tempo onde a imaxe o abrangue todo. A súa intención de non se “contaminar” quizais deba ser entendida hoxe máis como un desexo, unha ilusión romántica, que como un obxectivo logrado. Loxicamente, é imposible evadirse do bombardeo diario que por tantos medios nos chega consciente e inconscientemente.

Patín. 2016. Acrílico. 21x27 cm.

Xunto ao catálogo de Joaquín Sorolla hai un prato con dous paquetes de galletas. Colle o que contén as de coco, ábreo, convidame, e tras o meu rexeitamento queda con tres. Mentres as come, fala. Pouco despois faise con outras dúas.

-No ano 92, penso que non me engano, proxectei e dirixín a urbanización da Quenlla do Tranvía. Foi dentro dun Programa de Colaboración dos que daquela se facían co INEM. Resultado do mesmo Programa é a Fonte da Texosa, en Mañufe, situada na beira norte da PO-340, case fronte ao antigo baile derrubado polas insuficientes e acomodaticias, case grotescas, obras agora en execución da estrada. O proxecto da fonte tamén é meu, se ben está inacabada; fáltalle unha pequena escultura de remate. Cando se estaban executando as obras da Quenlla, nun movemento de terras para adecuar as rasantes, apareceron as antigas vías do tranvía que por ese lugar entraba á desaparecida estación. Mandeí cortar un tramo que por coincidir no punto onde se producía unha optativa desviación resultou con forma de Y. Inmediatamente empecei a maquinar un xeito de reutilizar o vestixio. Pensei empregalo como parte dunha peza alegórica e conmemorativa que complementase a onomástica elixida. Fíxeno gardar mentres duraban as obras para rescatalo máis tarde pero finalmente decisións político-económicas obrigaron a que o día da inauguración tivese que dar-me por conforme con achegar o testemuñal nome da pequena rúa.

Agora, vinte e cinco anos despois, con motivo dunhas apresuradas, ambiciosas e veremos se acertadas obras de pavimentación e urbanización da antiga Praza da Pa-

radela chéganme noticias dunha posible recuperación da idea. Parece que existe a posibilidade de executar o proxecto escultórico e ando en danza, estas cousas coas que levas tantos anos convivindo cando se reactivan xeran nun moita ansia, tensión; emocións en definitiva. Estou tratando de conseguir un par de travesas auténticas de tren para formar grupo co tramo de vía. Estou argallando como combinalos: tocándose?, independentes?, aliñadas en vertical?, formando grupo cun cartel informativo metálico?... Nesas ando. O que teño claro é a presenza da cor pero, en que aplicala?: na madeira?, quizais nas pezas metálicas de ancoraxe? Veremos ao que chego.

Isto da cor sempre ten as súas dificultades e na escultura non ía ser menos. Hai uns meses, poucos, decidín esmaltar algunhas pezas abstractas de finais de 2015 nun azul que me atrae moito e penso que gañaron en definición formal, pero foi á custa de perder matices e información material, cousa que neste caso non me importaba. É distinto o caso das obras que estou producindo estes últimos meses. Teño varias fóra, vamos e móstrochas.

Ao erguerse agarra o lapis de memoria e entrégamo. Contén unha carpeta con fotografías seleccionadas de parte da súa obra escultórica e pictórica. Gárdoo nun peto

Casas do remo. 2017. Acrílico. 60x60 cm.

Lucas. 2017. Acrílico. 80x40 cm.

do pantalón ao tempo que nos dispoñemos a baixar as escaleiras. Observo que das paredes colgan moitos cadros e no chan descansan varias esculturas. Unha porcentaxe notable son obras súas. Antes de atacar o primeiro chanzo fíxome en “Esther” (2017). Enseguida me mostra “Lucas” e “Pablo”, ambas as dúas do mesmo ano que a anterior pero colgadas nun espazo distinto aínda que próximo. As tres obras forman parte dunha serie de retratos afrontados durante o ano pasado.

Recordo a actividade frenética que tiven ocasión de comprobar nunha visita feita neste mesmo mes hai agora un ano. Aquel día faloume do seu interese polo que chamaba en pintura a “técnica do inacabado” e contou que andaba angustiado porque se embarcara nunha empresa á cal non lle vía remate en prazo. En previsión, levaba traballando a ritmo toda a segunda parte do ano pero agora os dous últimos meses estánlle resultando particularmente esgotadores pola cantidade de horas que necesitaba pasar de pé. Quería sacar os retratos e unha serie de pezas abstractas que estaba a executar en paralelo a tempo para a celebración do solsticio de inverno, para as festas de Nadal. Rematou lográndoo, quizais precisamente polo prazo; de non existir posiblemente seguise dándolle algunha que outra volta a segundo cal obra. A maioría

eufuno. 2017. Acrílico. 60x60 cm.

daquel esforzo tremendo tivo como destino unha inesperada, bela e desinteresada sorpresa para a parroquia máis achegada; non era a primeira vez.

-En pintura, entre as pezas alegóricas, traballos relacionados con estes que ves só a través da técnica empregada, ou tamén da pegada da brocha se se quer, estou particularmente satisfeito do díptico "A maceira e o merlo", do ano 2015. Está colgado na habitación do fondo pero agora non imos ir alá. Lembro que o fixera moi rápido a partir dun texto lido casualmente.

Xeralmente traballo por iniciativa propia pero recoñezo que a obra por encargo, a cal tiven ocasión de afrontar en moitas ocasións, introduce variables para min máis atractivas contrariamente ao defendido actualmente por un considerable número de escultores e pintores de ambos os dous sexos. As premisas de partida dun encargo enténdooas como unha oportunidade de resposta concreta á que estou disposto a someterme. É necesario facer unha análise contextual que me incentiva pola dificultade adicional que supón. Isto historicamente foi unha constante.

Canecos e froitas. 2017. Acrílico. 60x60 cm.

Hai horas que non chove, a pedra do chan case está seca. Identifico na distancia “All along the watchtower”. Alfonso deixou o cd JOHN WESLEY HARDING de Dylan funcionando en bucle. A mesa de pedra, de considerables dimensións, está repleta de pedras con arestas redondeadas; tamén se ven algunhas no chan. Case todas están manipuladas. Todas están en proceso.

-Hai un tempo que en escultura veño traballando de xeito consciente con obxectos “encontrados”. Non no sentido de crear esculturas a base de refugallo ou crebas senón intentando darlle unha nova vida ao elemento atopado mediante a descontextualización ou a integración como parte conformadora dunha nova peza. Pretendo que o elemento reutilizado sirva de desculpa para algunha reflexión sobre o contexto actual. O primeiro acercamento intuitivo a esta formulación produciuse cando a urbanización da Quenlla do Tranvía, peza coa que agora como xa che dixen ando a voltas, pero a primeira executada penso que foi a xa tamén citada “A cor do vento” do ano 2015. Nesa escultura utilicei un prisma de formigón coloreado que formara parte dunha mesa baixa de salón deseñada no ano 91. Máis tarde destruíra a mesa pero quedárame con ese retallo. En todo caso non caio na conta de tratar o tema de xeito consciente, de utilizalo como concepto, ata este ano 2018. Entón é cando emprego deliberadamente cunha segunda intención fragmentos de obxectos utilitarios xa sen uso, sen vida. Tamén cando retomo a idea dunha segunda oportunidade e tratamento para obras miñas anteriores. Isto esténdoo ás dúas dimensións. É dentro desa dinámica cando se me ocorre o dos seixos ou pelouros (“cantos rodados”). A falta de arestas fala dunha vida de erosión consumida no medio acuático. Eu, a través da manipulación, pretendo un segundo estadio para esas pedras. A manipulación obviamente tamén pode ser mediante a cor pero, nun traballo amparado nestas teses, a materia é parte básica en si mesma. O material non está ao servizo da forma que elixe o escultor senón que o material xa é forma e tempo condensado, ten entidade e vida propia, e polo tanto deberá ser tratado en consecuencia. É preciso atopar un xeito coherente de facelo.

Pasamos a cuberto. Retira o CD de Bob Dylan e coloca “19 Días y 500 Noches” de Sabina. Segue facendo comentarios sobre tres pezas traballadas e rematadas co mesmo criterio enunciado mantidas a resguardo da chuva. Estas mesturan granito, cordel, ferro, madeira,... Algunha está pintada. Toma unha raíz dunha repisa e conta o que ve nela aínda que nada diso está alí; só o ve el. Logo fala dos desequilibrios sociais, da vergoñenta repartición da riqueza e da consecuenta falta de oportunidades segundo en que lugares. Dos pozos de miseria e da explotación sen límites que o capital desbocado produce en territorios desvalidos. En tanto o fai suxeita “Éxodo” (2018), unha obra moi recente referida ao tema. E pasa a outros proxectos en marcha.

-Polo de pronto, teño previsto un par de esculturas con postes de granito. Cando se substituíu a viña en emparrado da finca pola actual, os vellos postes perderon o primitivo uso e quedaron amoreados en distintos lugares do eido. Casualmente, lembreime deles e inmediatamente me percorreu o desexo de, utilizándoos, explorar as leis da repetición afectada de algunha variación. Teño ganas de experimentar ata onde podo ir con ese posible bosque de fráxiles liñas pétreas, a onde me poden levar. Quero facer unhas pezas

duns dous metros de altura nas cales o espazo da escultura e as leis da arquitectura cheguen a tocarse. Nas que a cor aplicada sexa sinónimo de vida.

Tamén me gustaría construír e ceder unha escultura duns catro metros de altura para a vila que en min é referencia: Gondomar. Moitas veces pensei en pasar a esa escala a peza “Fundamento” (2015). Imaxínoa construída en formigón branco e aceiro; coa parte de formigón encofrada mediante alongadas chapas metálicas combinadas verticalmente. Incluso a vexo instalada no barrio da Feira, onde ata non hai moito tempo existiu unha exótica palmeira que foi vítima do “picudo”.

A luz natural hai tempo que empezou a perder intensidade. Non quero molestar máis do necesario. Sei que o talante educado e bondadoso de Alfonso antepón en moitas ocasións o común ao propio. Decido irme. Amodiño, acompañame ata o coche. Ao pasar por diante dun dos comedores mira a nai e preguntase en voz alta se xa merendaría. Despedímonos.

Sección de arte do IEM, 9 de decembro de 2018.

Amarelo sobre branco. 2018. Acrílico. 60x60 cm.

NOTAS BIOGRÁFICAS

ALFONSO SOLIÑO TRONCOSO
(Fontán, Mañufe - Gondomar, 1960)

Arquitecto Técnico pola E.U.A.T. da Coruña (Universidade de Santiago de Compostela). Desenvolve a profesión de Arquitecto Técnico, como funcionario, no Departamento de Urbanismo do concello de Gondomar simultaneando esa actividade con traballos en escultura, pintura e deseño gráfico. Segue a vivir na mesma vila onde naceu.

De natural inclinación cara ao debuxo, practicado dende a infancia, comezou de xeito decidido a actividade artística con experimentacións autodidactas en acuarela e óleo, técnicas que irá mellorando coa asistencia a diversos obradoiros e co traballo propio ao longo dos anos. Máis tarde chegarán a pintura acrílica e a colaxe.

O primeiro contacto coa escultura foi a finais da década dos setenta. Inicialmente en pedra de gran, tempo despois irán aparecendo outros materiais: barro, bronce, madeira, ferro, aceiro corten, xeso, cinc, vidro...

Elaborou diversos traballos de deseño gráfico, en distintas escalas e formatos, e durante un tempo creou a peza conmemorativa do *Certame de Relato e Poesía Don Diego Sarmiento de Acuña - Conde de Gondomar*. Tamén a escultura coa que o Instituto de Estudos Miñoráns agasallou os conferenciantes masculinos e femininos das *Tertulias* anuais que ata o ano 2016 organizou a citada asociación.

Foi finalista dos Premios de Artes Plásticas *Ciudad de Palencia* (2005) na categoría de escultura (Premio Victorio Macho) e a súa obra foi exposta individual ou colectivamente en varias ocasións.

É o autor do grupo escultórico “A galiña azul. Un conto” (2008), de homenaxe a Carlos Casares, instalado nun espazo público da vila de Gondomar.

Comisariou a exposición *Quae Visa Placent* (2004), tamén na vila de Gondomar, integrada polos artistas Armando Guerra, Pepe Mantilla, Fernando Casás, Elsa Pérez Vicente, Antón Abreu Bastos e Antonio Quesada. Esta exposición foi o xermolo doutras moitas durante o período 2009-2016, organizadas pola sección de arte do IEM que el iniciou e da que forma parte.

Ao longo do percorrido profesional proxeitou e dirixiu varias obras de arquitectura de interiores para distintos usos e lugares entre as cales se conta a transformación do primeiro Centro de Saúde Local e posterior Conservatorio de Música na actual sede do IEM, emprazada no barrio da Feira da vila de Gondomar, na que un tabique xiratorio permite acomodar o espazo a diferentes usos. Tamén interveu en distintas obras do patrimonio arquitectónico do concello de Gondomar como autor do proxecto, director de obra ou ambas as dúas funcións podendo citarse entre outras:

- . Identificación e delimitación dos núcleos rurais tradicionais de poboación das dez parroquias do municipio (1992-1994).
- . Proxecto de urbanización e ampliación do cemiterio municipal de Gondomar (1992)
- . Proxecto de urbanización, e achega de nome, da pequena rúa Quenlla do Tranvía. Posteriormente, urbanización e axardinamento de dous espazos verdes públicos nas Cercas -hoxe parcialmente destruídos-.
- . Proxecto de restauración da ermida de San Cibrán en Donas (1994).

. Dirección e coordinación dos traballos de reforma, restauración e reposición do cruceiro do “Lugar do Acordo”, en Mañufe, por rotura do anterior (1995).

. Proxecto de urbanización de rúas, con dotación de beirarrúas e ambientación urbana, para a vila de Gondomar (1997), modelo que inda hoxe se segue a usar de patrón para a urbanización de novas vías.

. Execución de friso escultórico, e dirección das tarefas de colocación, para o panteón CTC-JSI do cemiterio hixienista de Mañufe (1997).

É coautor da publicación *Gondomar. Historia, Arte e Territorio* (1995) e ten publicado en diferentes medios algúns artigos de opinión referidos aos campos do patrimonio, urbanismo ou arte.

Sobre parte da súa produción escultórica e pictórica publicouse no ano 2015 o libro *Alfonso Soliño Troncoso. Obra plástica para o IEM -2002/2015-*.

É membro da Xunta de Goberno do Instituto de Estudos Miñoráns dende o ano 2002 e compoñente da sección de Arte da citada asociación segundo quedou dito.

Autorretrato. 1996. Lapis a cor sobre papel. 25,00x16,00 cm.

Nota.

Este artigo foi obxecto dunha separata da REM que entrou no prelo o día 7 de Xaneiro de 2019. Alfonso finou o 11 de Xaneiro, día no que a imprenta entregou o traballo rematado.